

Utvalgte kulturlandskap Jomfruland-Stråholmen - Registrering av verdifulle kulturelementer på gårdsanleggene på Jomfruland

Innledning

Arbeidsutvalget for Utvalgte kulturlandskap Jomfruland-Stråholmen har i brev datert 24.05.11 bestilt en registreringsrapport som tar for seg identifisering og beskrivelse av restaureringstiltak på verdifulle kulturelementer på gårdene Løkstad, vestre og østre Saltverksmyr, Jensengården, Gofjeld, Hovedgården og Hasselgården.

Selv om gårdene ligger i et sammenhengende og ganske ensartet kulturlandskapsområde, har de svært ulik bygningsmasse med hensyn til tunform, alder, teknisk tilstand, moderniseringsgrad og bruksformål. Hovedgården har størst autentisitet i forhold til alder på de enkelte bygningene og tunstrukturen, men det er ikke lenger tradisjonell drift på gården. Jensengården er eiendommen som i størst grad drives som tradisjonell jordbrukseieendom med storfe og melkeproduksjon, noe som er svært viktig for opprettholdelse av kulturlandskapet. Dette har imidlertid satt sitt preg på bygningsmassen på gårdstunet som er mer tilpasset praktisk daglig behov, mens det gamle våningshuset har fått en underordnet rolle. De øvrige gårdsanleggene er på ulike måter tilpasset endringer i næringsgrunnlaget på Jomfruland, med de konsekvensene dette har fått for både bygningsmassen og kulturlandskapet.

Fremgangsmåte

Samtlige eiendommer er befart sammen med eierne, og bygningsmassen er gjennomgått med tanke på å identifisere antikvarisk verdifulle elementer. Datering av bygningene er basert på informasjon i boken Norske Gardsbruk /Telemark utgitt 1997. De enkelte bygningene er vurdert visuelt i forhold til teknisk tilstand og autentisitet, dvs. hvorvidt form og materialer er opprinnelige. Der det er utført tiltak som har vært uheldige for kulturminneverdiene er det også vurdert muligheter for tilbakeføring.

Det er laget en beskrivelse for hvert gårdsanlegg som tar for seg eksisterende tilstand og forslag til utbedringstiltak på de elementene som er viktige for kulturminneinteressene. Disse vil kunne brukes som underlag for søknader til ulike tilskuddsordninger, normalt med tillegg av kostnadsoverslag fra håndverkere.

Vurdering

Gjennomgangen av bebyggelsen på gårdsanleggene viser at det er flere antikvarisk verdifulle bygninger som det er viktig å ta vare på. Det har imidlertid vært en utvikling der konteksten til disse kulturminnene blir forringet ved uheldige tiltak i nyere tid. Dette kan eksempelvis være nye bygg som ikke innordner seg i den tradisjonelle tunstrukturen, eller som har en fremmed byggeskikk.

Sett i et større perspektiv er imidlertid det tradisjonelle kulturlandskapet på Jomfruland mer truet av endring i næringsvirksomheten. Gårdsdrift med husdyr er på vikende front i forhold til turistnæringen, noe som medfører at driftsbygninger blir overflødige i sin opprinnelige form, samtidig som dyrket mark og beiteområder erstattes med tettstilte campingvogner og hytter. På to av de tre gårdene som idag driver med storfe er det signalisert at denne driften er så lite lønnsom at den vil bli nedlagt i nærmeste fremtid, og turistvirksomhet vurderes som alternativt satsingsområde. Dette får følger også for de kulturelementene som er med på å gjøre øya attraktiv som turistmål - de tradisjonelle driftsbygningene blir overflødige når gårdsdriften opphører, og vil enten bli stående som kulisser hvis de tas vare på, eller forfalle og etterhvert forsvinne. Det er allerede klare tendenser til dette på flere av de aktuelle eiendommene.

Også de gamle bryggene er under press i forhold til et økende behov for båt plasser. Nye plasser lages som oftest ved utlegging av flytebrygger, noe som er både enkelt og holdbart i forhold til isvintre. Men når disse kommer i et stadig større omfang vil de utgjøre et vesentlig visuelt inngrep i det tradisjonelle kulturlandskapet med strand og steinbrygger i overgangsonen mellom jordbruksområdene og sjøen.

Bygningsvern

En grunnleggende forutsetning for et vellykket kulturminnevern er at eierne har et ønske om å ta vare på sine bygninger og anlegg. For de fleste betyr dette at bygningene må være i bruk slik at det kan forsvares å bruke ressurser på vedlikehold. Dette betyr ikke nødvendigvis at bygningene må brukes til det de var bygget for, men bruken må tilpasses bygningen, ikke omvendt, hvis kulturminneverdien skal ivaretas. En låvebygning vil for eksempel lett kunne tilpasses bruk som lagerplass, garasje eller verksted, men må bygges vesentlig om hvis den skal brukes til beboelse.

En videre forutsetning for godt bygningsvern er riktig materialbruk og vedlikehold. Ofte kan svært enkle tiltak virke forebyggende mot større skader - fjerning av høyt gress og kratt langs husvegger er et tiltak som ville ha spart flere av utbedringstiltakene som er nevnt i denne rapporten. Bruk av materialer av dårlig kvalitet (hurtigvokst trevirke) i kombinasjon med feil malingstype har resultert i betydelige råteskader på relativt nyrestaurerte bygninger på flere av eiendommene.

Det påhviler håndverkere et ansvar for en mer kritisk holdning til materialkvalitet, og dessuten mer kunnskap om gamle teknikker. Ved vedlikehold av malte overflater er det ikke bare frekvens som har betydning for resultatet, men også valg av malingstype. I de fleste tilfellene vil en linoljemaling basert på kaldpresset linolje gi det beste resultatet utenpå gamle malinger, men påføringsteknikk er avgjørende for holdbarheten. På uthusbygninger var det tidligere svært vanlig å bruke rød komposisjonsmaling, en rimelig og svært god beskyttelse på trevirket som enkelt kan lages selv (oppskrifter finnes på internett, men det finnes også ferdiglaget komposisjonsmaling på markedet).

Bryggeanlegg bygget på tradisjonelt vis er normalt svært solide, men ikke uforgjengelige. Is er gjerne det største problemet for bryggeanlegg der vannet er grunnt, men med riktig utforming og detaljering av ishud eller steinsetting vil et bryggeanlegg tåle en normal vinter uten store skader. Det er imidlertid viktig at eventuelle skader utbedres raskt slik at ikke forfallet akselererer.

Porsgrunn, 16.11.11

Finn Christiansen

Gofjeld

Våningshuset ble bygget i 1956, og restaurert i 1988. Bryggerhuset er fra 1921 og ble rehabilitert i perioden 2007-11. Låven er gammel, fjøsen og stallen ble bygget til i 1923. Et frittliggende hønsehus ble reist i 1952 og utvidet med fjøs/redskapshus i 1956. Båthus /sag ble bygget i 1950 og restaurert i 2006.

Det er ikke lenger ordinær gårdsdrift på Gofjeld. Jorden leies ut til andre gårdbrukere på Jomfruland, og ellers er det leieinntekter fra gårdsturisme, bl.a. fra en fast plassert campingvogn på tunet.

Våningshuset er bygget med en hovedform som et tradisjonelt empirehus, men med moderne detaljering og vindusformat.

Bryggerhuset fremstår idag som en moderne hytte som virker litt fremmedartet i tunet.

Låven med tilbygg er stortsett bra vedlikeholdt og brukes i dag mest som lagerplass. Det er noe vedlikeholdsbehov på kledning som er beskrevet under forslag til tiltak.

Hønsehuset med tilbygget fjøs ligger i utkant av tunet mot nordvest. Bygningen har omfattende skader, både av råte- og insektangrep, i store deler av veggene. Taket er tekket med bølgeeternitt som for det meste er hel. Bygningen brukes nå som redskapshus og lager. Eieren ønsker primært å bygge hønsehuset om med en ny takkonstruksjon som gir plass til redskapshus/garasje i underetasjen og en utleieenhet i annen etasje.

Forslag til tiltak

På detaljnivå er de antikvariske verdiene på Gofjeld begrenset. I kulturlandskapsammenheng er gårdsanlegget godt synlig fra både sjøsiden og fra hovedveien over øya, og det har fremdeles en opprinnelig tunstruktur i behold. Det viktigste element i dette bildet er låven, og det bør legges vekt på at denne bevares. Steinmurer rundt deler av anlegget er således også viktige kulturlandskapselementer.

Låven har platetak som er godt vedlikeholdt. Det er ikke takrenner på låven, og dermed blir det ekstra fuktbelastning på nederste del av kledningen og påfølgende råte. Her bør kledningen skiftes ut før det blir skader i bunnsviller, og det bør vurderes å montere takrenner.

Det er også råteskader i kledningen på redskapshuset, både nederst mot grunnmuren og over vindusbrett. Også porten har råteskader på den nederste delen. Her er årsaken trolig en blanding av dårlig materialkvalitet og manglende overflatebehandling. Ved bruk av hurtigvokst virke settes det større krav til malingen som barriere mot nedfukting. Kledningen bør også her skiftes, og den kan med fordel males med komposisjonsmaling.

Det er en gjennomgående sprekk i betongveggen til fjøsen som trolig skyldes setninger i grunnmuren. Fjøsgulvet er støpt i betong, men armeringen har rustet og ført til avskalling av betong. Hvis dette får utvikle seg videre vil gulvet til slutt svikte. Det er såpass mye skade over kjelleråpningen at sikkerheten bør vurderes av fagkyndige.

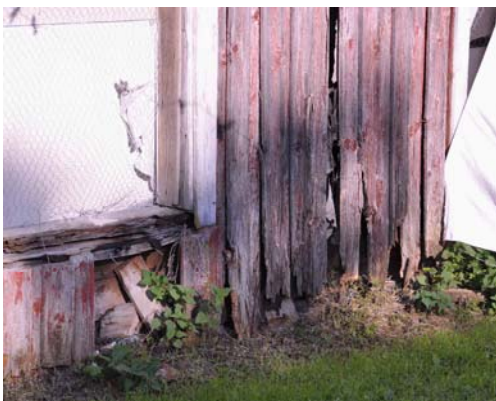
Det blir et kostnadsspørsmål om betongen bør rehabiliteres eller om hele betonggulvet fjernes og erstattes med en annen konstruksjon. Dette må sees i sammenheng med bæring for betongveggene som ser ut som de er støpt ovenpå golvplaten. Siden fjøsen ikke lenger brukes til husdyrhold er det heller ikke de samme kravene til fuktbestandighet i golv- og veggkonstruksjonene. Hvis det blir for kostbart å utbedre betongen kan det alternativt legges inn tregulv og trevegg med samme utførelse som låven forøvrig.

Vinduene i låven trenger vedlikehold for å forebygge råteskader. Løst kitt skrapes bort, brukket glass skiftes ut og vinduene kittes opp på nytt før de males, fortrinnsvis med god linoljemaling (f.eks. Ottosson).

Hønsehuset er i tildels svært dårlig forfatning, og utbedring av skadene blir en omfattende oppgave som vil medføre betydelig utskifting.

Ytterkledningen er meget dårlig på hele fjøsbygget, og gamle vinduer er delvis demontert og åpningene blendet med platekledning fra innsiden.

Disse bildene viser omfanget av bygningskadene. Døren til fjøsen er så dårlig at den ikke lenger henger sammen. På det nordøstre hjørnet er det råteskader og billeangrep i både kledning og bærekonstruksjon.

Utbedring av disse veggpartiene vil medføre full utskifting av alle materialene.

Etter istandsetting vil hønsehuset fremstå som en ny kopi av det gamle bygget, og som sådann vil det ha begrenset antikvarisk verdi, særlig nå som husets opprinnelige funksjon heller ikke er ivaretatt. Siden eieren primært ønsker et bygg med mulighet for utleie til sommerturister, bør det vurderes om hønsehuset kan erstattes med et nytt bygg som i form og volum er tilpasset tunet forøvrig. Her vil det være viktig å unngå at bygget får utseende som en hytte, men at det har et formsprog hentet fra gammel gårdsbebyggelse.

Båthuset ble restaurert i 2006, og er i fin stand. På vindutsatte steder har enkelte takstein blåst av taket, først og fremst på knekken på mansardtaket mot syd. Det bør vurderes å bruke festeclips for å holde stein på plass i randsonene, eventuelt bore hull og feste steinen i lektene med skruer.

Hasselgården

Våningshuset ble bygget i 1846, og gjennomgikk en hovedombygging i 1951. Bryggerhuset er gammelt, men ble utvidet og bygget om til bolig i 1973. Låven stammer fra 1846, fjøsen og stallen kom til i 1916. Redskapshus/vedskjul ble bygget inntil låven i 1930.

Våningshuset hadde opprinnelig et saltak, senempire vinduer og et lite vindu i annen etasje som kan tyde på at loftet var uinnredet. Ved ombyggingen i 1951 ble taket bygget om til halvvalm med et mindre oppløft på hver side, det kom større vinduer i 2. etasje og empire vinduer i første etasje. Det er bygget et nytt inngangsparti og huset er innvendig ombygget til flere utleieenheter.

Kjøkkenvinduet mot tunet er en del av det opprinnelige senempire vinduet, men de to rammene over losholten er fjernet. Vinduet har inntakte smidde hengsler på vindusrammene, men stablene er skiftet til enklere beslag med tapp. Opprinnelig stabel er bevart i det nedre, høyre hjørnet på vinduskarmen som er ombygget til bokhylle inne i gangen.

Vinduene er i dag montert med underligger på tømmermannskledningen som belistning. Det gamle bildet kan tyde på at det alltid har vært slik, men at belistning er malt med en kontrastfarge på kledningen.

På gavlveggen står det igjen noen biter av den opprinnelige kledningen over vannbrettet. Her har overliggerne den typiske Kragerøprofilen på kanten, en rettkantet fals – tilsvarende finnes på ett av husene på Hovedgården, og på en rekke hus i Kragerø. Kledningsbordene under vannbrettet er av nyere dato og mangler denne profilen.

Husets to piper er murt nye over tak med ku og krans. Kua er trappet både i underkant og overkant slik det fremgår av det gamle bildet – dette er en sjelden løsning, siden kua som oftest bygges opp til lik høyde rundt hele pipa. Kransen mangler på den søndre pipa.

Bildet viser også den sorte betongtaksteinen som erstattet den opprinnelige taktekingen, sannsynligvis enkelkrum tegl som vi ser på de øvrige bygningene på det gamle bildet.

Mot vest har våningshuset en trapp som er murt opp med rullestein. Trappens alder er ukjent, men den har en materialbruk som er typisk for Jomfruland. Reposet er så medtatt at det har vært nødvendig å legge et tredekke over for å gjøre trappen brukelig.

Brønnhuset på sydsiden av våningshuset står slik det var på det gamle bildet, og er en viktig del av tunets historiske utvikling.

Fjøsene har omfattende råteskader i veggkonstruksjonen. Dette er delvis reparert ved oppmuring av Lecamur som erstatter tømmer. På uthusene er det tørkesprekker og noen råteskader i kledningen, og noen kledningsbord har løsnet sannsynligvis pga. skader i spikerslag. Takteking er delvis utbedret, men det mangler takstein en rekke steder, og det er områder med råteskader i undertaket .

Forslag til tiltak

Våningshuset

I første omgang er det behov for enklere reparasjonsarbeider og generelt vedlikehold. Pipene bør spekkes på nytt over tak, og det bør mures krans på pipen der det mangler. Takflatene kan med fordel renses for mose. Veggflater og vinduer har behov for litt ettersyn med skarpaing, kitting og maling. Skadene i kulesteinstrappen må utbedres slik at alle løses steiner blir festet og all løs spekking erstattet.

På sikt kan det vurderes om taket skal tekkes om med enkelkrum tegl slik det opprinnelig har vært, og likeledes om kledningen igjen skal få overligger med kantprofil. Vindfanget/inngangspartiet kan eventuelt ombygges til en form bedre tilpasset husets formspråk.

Uthusene

Det er allerede gjort viktige utbedringsarbeider på deler av takflatene, men det gjenstår flere flater som er viktige for å bevare bygningene. Videre bør det sees nærmere på kledningen på alle sider, herunder

utbedring av vinduer og omramming. Det er ikke nødvendig å skifte all kledning, kun den som er så skadet at den ikke lar seg feste eller oppfyller sin primærfunksjon. Eventuell ny kledning kan med fordel være honved eller bord med vannkant tilsvarende det som opprinnelig er brukt. Kledning males rød, gjerne med komposisjonsmaling som er ekstremt holdbar.

Det er lite hensiktsmessig å tilbakeføre interiøret til opprinnelig utførelse så lenge bruken med husdyr er borte. Utbedringstiltak som sikrer bygningene mot setninger og nye råteskader prioriteres, og disse utføres slik at de ikke blir til hinder for dagens bruk av uthusene.

Hovedgården

Våningshuset ble bygget i 1907 etter at det gamle brant ned. Låven er fra ca 1800 og smia fra 1869. Bryggerhuset er gammelt, men alderen er ukjent. Det er et skjul/fjøs fra 1907 og et vognskjul fra 1930. Videre er det tre båthus fra hhv 1880, 1930 og 1950.

Hovedgården er det eldste gårdsanlegget på Jomfruland, men det er varierende alder på bygningsmassen. Våningshuset er bygget opp i en modifisert sveitserstil etter at det gamle huset brant, og fremstår i dag med en stor grad av autenticitet i både interiør og eksteriør, et viktig aktivum i forhold til dagens bruk til utleie.

Hovedveien over øya går gjennom tunet, der låven, bryggerhuset og vognskjulet er viktige elementer. Låven har en svært gammel laftet tømmerkjerne, noe som er sjeldent på denne delen av kysten. Lenger nord i tunet ligger smia rett ved veien.

Sjøbua er fra 1880, mens båthuset og den andre bua er vesentlig yngre. Det er takplater på den siden av sjøbua som vender mot vannet.

Tunets helhet og historiske dybde gjør at hovedgården har stor antikvarisk verdi, og er i kombinasjon med de dyrkede arealene et sentralt element i kulturlandskapet på Jomfruland.

Forslag til tiltak

Taket på våningshuset er lagt om i 2 etapper med Ranitplater som tetteskikt på undertaket. Iflg. eieren er det i dag noen mindre lekkasjer rundt piper og takvinduer som kan tyde på at det er behov for bedre tetting av overgangen mellom platene og gjennomføringene.

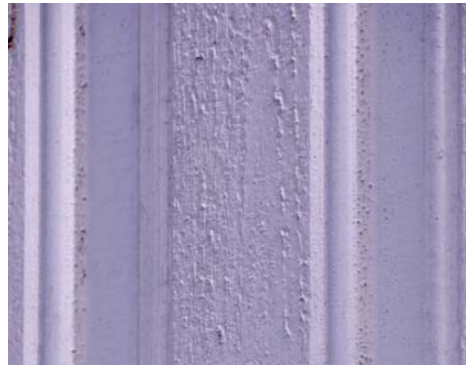

Staffasjen på den østre arken er preget av setninger som trolig skyldes svikt i den ene utkragede takåsen. Dette må kontrolleres og utbedres. Også sammenføyning av pyntesperrene bærer preg av forfall og må ettersees og eventuelt utbedres eller skiftes. Det er spikret blikkplater på den ytterste taksperrene og over sperreskjøten. Dette kan føre til at fukt stenges inne og forårsake råte i trevirket, og bør derfor fjernes. Ved eventuell utskifting må nye deler være av malmvirke for å sikre best mulig holdbarhet.

Enkelte steder er det råteskader på den gamle kledningen, og svikt i spikerslag kan tyde på at også disse må ettersees. Dette er trolig et resultat av gamle taklekkasjer som nå er utbedret, men det er viktig å kontrollere den bakenforliggende veggkonstruksjonen for eventuelle råteskader. Om nødvendig utbedres skader i konstruksjonen ved innspunsing av nytt materiale.

Flere steder på huset er det brukt blikkplater for å dekke over ulike skader. Dette er en meget uheldig løsning, og det anbefales på det sterkeste at disse fjernes og skaden utbedres på faglig vis ved innspunsing av nytt materiale eller, om nødvendig, utskifting.

Hvis kledningsbord må skiftes ut er det viktig å bruke glatthøvlet sveitserpanel som det opprinnelige, ikke den moderne ru kledningen som på bildet til høyre.

I første etasje er vinduene skiftet til moderne isolerglassvinduer med samme hovedform som de gamle, men uten detaljer som hjørnebeslag, dryppnese på losholten og sveitserhengsler med ”spyd”. Videre har de nye vinduene aluminiums glasslist, utvendige stormkroker og helt slett glass, i motsetning til det litt ujevne glasset i de gamle vinduene.

Det står flere originalvinduer i 2.etasje, og disse bør utbedres fremfor skiftes. Alle metallbeslag renses for maling og behandles med rustforebyggende primer før de males opp med samme maling som vinduene. Hvis kitt er uttørket eller oppsprukket må det fjernes, kittfalsen renses og grunnes før det settes på nytt oljebasert kitt. Dette må tørke en uke eller to før det overmales, og det er viktig at det males ca 1 mm inn på glasset for å forsegle overgangen mellom kitt og glass. Hvis glass må skiftes kan dette med fordel være med typen ”restover” som gir et gammelt preg.

Deler av kledningen på låven er allerede skiftet, men det gjenstår noen partier med råteskadd kledning som skal skiftes. Det skal benyttes bord med ulike bredder (f.eks. en blanding av 6”, 7” og 8” bord i uregelmessig blanding).

På gavlen mot veien mangler vannbrettet på etasjeskilleren, og noe av den nyere kledningen må etterspikres.

Generelt for alle uthusbygningene er at det er viktig å fjerne all vegetasjon som står innad trekledning. Dette bildet viser nordveggen på låven der syrin og askekraut har hindret uttørking av kledningen over så lang tid at den er blitt gjennområtten, og det er fare for råte også i bærekonstruksjonen.

Mot vest må både kraut og trær fjernes. En del takstein har falt ned, trolig pga. grener fra treet har vaiet i vinden og dratt ned stein. Videre er det behov for utbedring av kledningen som på motsatt side av bygget.

Vinduene på denne siden av bygget mangler delvis rammer, og er generelt medtatt, likeså vannbrett og kledning mellom vinduene oppe og nede. Disse må utbedres med nye rammer/glass og kittes opp igjen før de males med linoljemaling.

Kledning kan med fordel males med komposisjonsmaling som er meget diffusjonsåpen. Alternativt kan det brukes linoljemaling som skal påføres i tynne skikt.

Tømmerkjernen i den eldste delen av låven er ganske medtatt flere steder etter gamle råteskader og skadedyr, men det er gjort en rekke sikringstiltak for å bevare bygningen, bl.a. montering av flere strekkfisker. Disse må kontrolleres med jevne mellomrom for å forsikre seg om at det ikke er aktive skadedyr eller bevegelse som skyldes sviktende konstruksjoner.

Vognskjulet er generelt litt medtatt. Det er en del råteskader i kledningen, porter og vinduer er slitte, og takplatene er rustne. Langs hovedveien står kledningen nær bakken, og tett vegetasjon medvirker til nedbryting av kledningen.

På sydgavlen er kledningen så dårlig at den må skiftes, og i tillegg må bunnsvillen kontrolleres og eventuelt utbedres.

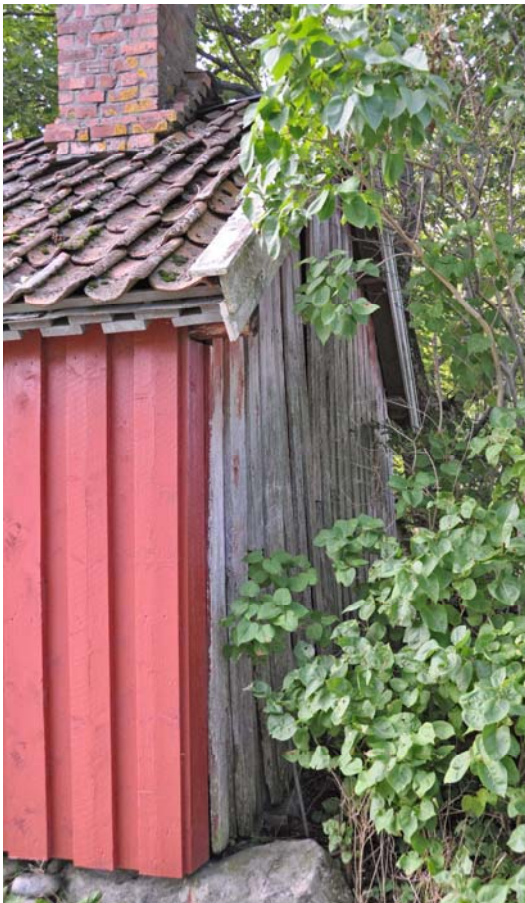

Takplatene i den sydøstre delen av taket er gjennomrustet. Her er det nødvendig med full utskifting av taket. Spikerslag/åser kontrolleres når takplatene er fjernet og utbedres etter behov. Til ny tekking benyttes galvaniserte sinusplater ("bølgeblikk") i samme dimensjon som den gamle. Vindskibord byttes også med nye bord av samme dimensjon.

Kledningen er råteskadet i den nedre enden på tilnærmet hele den bakre langveggen. Erstatningskledning kan skjøtes inn på passende spikerslag over grunnmuren for å unngå å skifte hele veggen. Det bør vurderes å montere takrenne på baksiden av bygget for å hindre nedfukting av kledningen ned mot grunnmuren.

Vinduene på vognskujlets østvegg mangler vannbrett, og kledningen er råteskadet over der brettet har stått. Begge skader kan sees i sammenheng med vannbelastning grunnet mangel på takrenner. Nye vannbrett monteres samtidig med ny kledning, og vinduene repareres med nytt glass der det mangler og ellers nytt kitt og linoljemaling.

Taket på smia er utbedret, men det er en del gamle råteskader i kledningen på bakveggen og gavlene. Her vil det være en fordel å kun skifte de bordene som er så dårlige at de ikke lenger kan brukes. Der maling mangler eller er nedslitt må kledningen stålborstes før den males med samme maling som er brukt på langveggen mot veien.

Vegetasjon langs veggene må ryddes bort for å unngå nye råteskader.

På grisefjøset er det behov for maling av gavl og dør. Forbehandling med stålborste er nødvendig for å få bort løse trefibre før det males.

På sjøboden er det lagt platetak på den ene siden mot sjøen, mens det ligger enkelkrum teglstein inn mot gården. Det hevdes av enkelte at sjøboden er en av de eldste bygningene på Jomfruland, og da ville det være ønskelig å tekke taket med et tidsriktig materiale (tegl) også på sjøsiden. Det er svake spor etter maling på kledningen, men det er svært lenge siden bygningen sist ble malt. Det er tradisjon både for rødmalte og ubehandlede sjøboder i området, så hvorvidt den skal males igjen kan være opp til eier. Porten på sydgavlen er i svært dårlig forfatning, og kan med fordel repareres med ny kledning og nye stabelhengsler. Brygga mangler noe ishud, noe som vil aksellerere forfallet hvis det ikke utbedres før neste gang vannet fryser.

Jensen gården

Våningshuset ble bygget i 1845 og påbygget i 1938. Kårboligen kom i 1970. Låve med fjøs og stall er opprinnelig fra 1893 og ble restaurert i 1993. Redskapshus ble bygget inntil låven i 1958 og opprustet i 1993. Verksted/garasjebygg ble reist i 1958.

Den eldste delen av våningshuset fremstår med en stor grad av autentisitet, med original kledning, stortsett originale vinduer og opprinnelig taktekking. Tilbygget fra 1938 er også tilnærmet uendret og er med på å gi bygget høy antikvarisk verdi.

Mange av vinduene har inntakt munnblåst taffelglass fra husets opprinnelse, et viktig element i husets autentisitet. Dette gir et karakteristisk liv til fasadene i forhold til slett, moderne glass som fremstår som speil – virkningen er mest påfallende når man beveger seg langsmed fasaden.

Også hengslene forteller en historie. På det øverste bildet er håndsmidde stabelhengsler festet med smidd spiker. Hjørnebeslaget på den vesntre rammen er samme alder som hengslet, mens hjørnebeslaget på høyre ramme er maskinstanset og festet med skruer – sistnevnte kan godt stamme fra ombyggingen midt på 1930-tallet.

På det nederste bildet er de eldste vindushengslene og hjørnebeslagene, men vinduene er reparert på et senere tidspunkt siden beslagene er skrudd på.

Her vises ett av vinuene fra 1936 med maskinstansede hjørnebeslag og moderne bladhengsler. Også glasset er av moderne, plan type. Hjørner og sprosser er tappet som på de gamle vinduene, men rammene er av overfals type der midtposten ikke er synlig utvendig.

Den eldste delen av huset har kledning av håndhøvlet veskelpanel med varierende bredder på underliggeren. Tilbygget er kledd med maskinhøvlet utvendig rustikk panel som vist på høyre halvdel av bildet.

Ved husets hovedinngang ble tilbygget reist med en delvis innkledd svalgang. På stolpene rundt svalgangen er det utskjæringer i typisk sveitserstil. Det er en brystning av rustikk kledning, men over denne har det vært åpent opp til himlingen i første etasje – pleksiglass rutene er av nyere dato, men disse er blitt matte av uv-stråling.

Husets opprinnelige empirodør er bevart og fungerer fremdeles som hovedinngang til huset. Siden døren er innadslående vil den ha vært svært utsatt for vanninntrenging når uvær har stått på fra syd. Tilbygget har gitt en god skjerming mot uvær som samtidig har medvirket til å bevare døren.

Den originale enkelkrumme teglsteinen ligger på taket, men en del av taksteinen har blåst av på vindskiene og deler av takflatene. Det er dessuten lagt inn 4 nye mønepanner av annet format enn de opprinnelige. Det ligger ikke papp under steinen på hovedtaket.

Forslag til tiltak

Våningshuset er bygningen med desidert høyest antikvarisk verdi på gården, og den kan nok betraktes som innhuset med størst autentisitet på Jomfruland. Det er viktig å ta hensyn til dette når bygget restaureres, slik at originale elementer bevares – det bør således benyttes håndverkere med erfaring i utbedringsarbeid etter antikvariske retningslinjer.

Taket legges om ved at all takstein tas forsiktig ned fra taket og lagres for gjenbruk. Lekter og eventuelle sløyfer rives og undertaket kontrolleres for råteskader. Utbedring av eventuelle råteskader gjøres ved at skadet materiale erstattes med nye bord av nøyaktig samme dimensjon og utforming – det er viktig at kun skadde deler skiftes slik at autentisiteten ikke forringes. Når taket er rensket for gammel spiker legges et tetteskikt av undertaksplater (f.eks. Ranit) eller kraftig takpapp (f.eks. Isola **xxxxxx**) – alle gjennomføringer og gradrenner må vies spesiell oppmerksomhet for å sikre tette løsninger for å unngå lekkasjer. Det monteres opp nye sløyfer og lekter av kjerneved eller trykkimpregnert materiale før gammel teglstein legges opp igjen. På vindskier legges opp ned takstein som israft – disse kan med fordel festes med skruer fremfor spiker for å sikre at de holder i sterk vind.

Takrenner, nedløpsrør og takbeslag utføres i sink, ikke galvanisert eller plastbelagt stål.

Husets kledning er stortsett i bra forfatning og må ikke skiftes. Midt på husets nordvegg er det en mindre utbuling på kledningen som forårsaker noe sprik (se bildet). Her bør 2-3 kledningsbord demonteres forsiktig for å inspisere bakenforliggende tømmer for å finne årsaken til kulen. Hvis det ikke er noen opplagte skader i tømmeret monteres kledningsbordene.

Utover dette vil det være tilstrekkelig å skrape bort løs maling og male huset, helst med linoljemaling av god kvalitet (f.eks. Ottosson). Det er viktig å følge bruksanvisningen nøye ved bruk av linoljemaling, bl.a. med hensyn til at det må smøres tynt på. Hvitfargen til Ottosson er tilsatt sinkhvitt som sikrer mot soppangrep i malingskiktet.

Vinduene trenger en omfattende restaurering, men ingen er i så dårlig forfatning at de må skiftes. En full restaurering må gjøres av fagfolk for å unngå skader på gammelt glass og beslag.

I prinsipp skal uttørket kitt fjernes og erstattes med nytt kitt. Beslag som har løsnet fra treverket må tas av og treverket underrenses og eventuelle råteskader i spiker-/skruer hull spunes. Beslag renses for maling og løs rust, varmes med blåselampe og dypes i linolje. Ved monteringen av beslag på linoljegrundet treverk kan ujevnheter fylles ved at beslaget legges i et tynt lag med linoljekitt før det skrues på plass. Rammene justeres i karmen før de males med linoljemaling.

Hvis glassruter skades bør de erstattes med gammelt glass av

tilsvarende type. Noen glassmestere har lager av gammelt glass, men alternativt kan det benyttes nyprodusert glass av typen ”Restover” som Riksantikvaren har godkjent til slik bruk.

Kjellervinduene har relativt store angrep av borebille, og en utbedring vil kreve utskifting av en del av treverket. Hvis det ikke er store krav til kjellervinduene funksjon kan det vurderes å bare male over vinduene som de er – de vil stå i mange år enda.

På nordveggen har det mellom de to vinduene lengst til venstre på bildet stått et blindvindu. Det er tydelige spor etter både belistning og svartmalte ruter på kledningen. Dette ”vinduet” kan med fordel rekonstrueres for å gjenopprette symmetrien på fasaden. Det benyttes samme omramming/belistning som på vinduene forøvrig, mens glasset illuderes ved at det males sorte felter på veggkledningen i nøyaktig samme format som glassflatene i vinduene på hver side.

Pleksiglasset i svalgangen bør fjernes slik at inngangspartiet tilbakeføres til opprinnelig utforming. Dersom det er nødvendig kan svalgangen lukkes med glass vinterstid, men dette bør fjernes om sommeren.

I forbindelse med omlegging av taket monteres nedløpet for ny takrenne inne i kroken mellom tilbygg og gammelt hus istedenfor på gavlveggen som nå.

Pipe kontrolleres for skader nedover i pipeløpet. Over tak ser pipen ut til å være i ganske god forfatning, og det bør være tilstrekkelig å spekke fugene på nytt. Det kan vurderes om det bør monteres en takhatt for å slippe å få regn nedover i pipeløpet. Dette bør i så fall være en type av blikk med en utforming i tradisjonell stil, f.eks. en pyramideform.

Driftsbygningen er i god stand med et tett platetak og vedlikeholdte vegger. På nordgavlen er det behov for utskifting av enkelte bord og maling, men her ønsker eieren å etablere en kjøreport for å kunne kjøre inn traktoren med ved på paller. I utgangspunkt bør dette ikke by på problemer i forhold

til byggets antikvariske verdi, siden det allerede er gjort en rekke ombygginger for å oppgradere bygget til dagens krav.

I området der plastkannene står kan det plassbygges en tofløyet, sidehøyslet port med stabelhengsler tilsvarende de som er brukt på porten i tilbygget. Porten bør imidlertid bygges med over- og underligger som eksisterende vegg slik at den glir mest mulig inn. Hengslene monteres på underligger før overliggere settes på, og hele porten males rød som veggen.

Jensen gården er den første gården som besøkende på Jomfruland ser når de går i land på Tårnbrygga. Den ligger flott i kulturlandskapet, og hovedveien går gjennom tunet. Det gamle våningshuset er godt synlig og vil fremstå som en perle etter restaurering. Utover dette vil det på sikt være positivt for opplevelsen av gården om taket på driftsbygningen igjen ble tekket med teglstein, siden dette er en meget godt synlig femte fasade mot Tårnbrygga.

Saltverksmyr østre

Våningshuset ble bygget i 1874 og påbygget i 1968. Bryggerhuset ble tatt i bruk som kårbolig i 1968 og fikk et tilbygg i 1997. Verkstedet ble reist i 1941 og er senere ombygget til leiligheter. Redskapshus og vognskjul erstattet det gamle drivhuset i 1984, mens fyrhuset ble ominnredet til møtelokale i 1992. Låven er fra 1968 med fjøs, stall og hønsehus samt et tilbygg for ungdyr fra 1986. Eiendommen har også et båthus fra 1900 som ble restaurert i 1996.

Våningshuset har en hovedform og staffasje i sveitserstil med empirevinduer, en kombinasjon som ikke er uvanlig for denne perioden i Telemark. Bygningen har original sveitserkledning inntakt på hovedkroppen, mens det er brukt en moderne uhøvlet sveitserkledning på takløftet. Takflaten mot vest har to støpejernsvinduer og enkelkrum tegl inntakt, mens det på motsatt side er lagt ny dobbelkrum betongstein.

Det er 3 vinduer med smidde hjørnebeslag og hengsler som antas å være fra husets opprinnelse. De øvrige vinduene i første etasje er nyere med bladhengsler og maskinstansede hjørnebeslag, med unntak av de 2 midterste på vestfasaden som er vesentlige yngre, koblede vinduer.

I flere av de eldste vinduene er det gammelt muntblåst taffelglass som gir fasaden et helt annet liv enn moderne, slett glass.

På nordre gavlvegg er det i 2. etasje et nytt vindu med isolerglass og pålimte sprosser. Bildet viser hvor livløst nye glassflater blir i forhold til de gamle i bildene ovenfor.

Vindusomrammingen er bevart på hele huset, med kopier av det gamle der det har vært behov for utskifting.

Selv om vinduene varierer noe på detaljnivå så er husets helhet bevart på en måte som gir en fin arkitektonisk helhet.

Bruken av husmorvinduer uten sprosseinndeling i det nye takoppløftet er det enkeltelementet som bryter mest med husets opprinnelige byggeskikk. Her kunne det med fordel ha vært bredere 2-rams vinduer med 4 ruter i hver ramme.

Ved omlegging av taket på østre takflate er de gamle profilerte vindskiene blitt erstattet med moderne kledningsbord uten profiler. Videre er det lagt israftbeslag ovenpå vindskien istedenfor å legge opp ned takstein som på det gamle.

Ved reparasjoner av verneverdige hus som dette er det ønskelig at bygningselementer som må skiftes ut erstattes med nøyaktige kopier, slik at husets særpreg blir tatt vare på. Bildet illustrerer en forflating av husets originale detaljering, en typisk utvikling på hus med forseggjorte snekkerdetaljer.

Husets hoveddør er gammel, muligens opprinnelig. Denne bør tas vare på som et bygningselement som gir bygningen dens særpreg. Eventuelle skjevheter eller skader kan normalt repareres slik at døren beholder sin funksjonalitet uten at antikvarisk verdi forringes ved utskifting.

Når det gjelder de øvrige bygningene på eiendommen så er disse vesentlig yngre enn våningshuset og har begrenset antikvarisk verdi. Det er stor variasjon i vedlikeholdsnivå på bygningsmassen, og spesielt verkstedet (nå bolig) har vesentlige skader i vinduer og kledning som krever oppmerksomhet i nær fremtid.

Forslag til tiltak

Det er gjort en rekke reparasjonsarbeider på våningshuset de senere årene som er uheldige for de antikvariske verdiene på huset. Det er imidlertid mange elementer igjen som dokumenterer husets historie og som med fordel kan være utgangspunkt for et videre vedlikehold etter antikvariske prinsipper. Hovedprinsippet er at ingen bygningsdeler skal skiftes ut hvis ikke de ikke er så medtatt at de ikke lar seg reparere. I praksis vil de fleste bygningsdeler kunne repareres ved innspunsing av nytt materiale, en operasjon som ofte er rimeligere enn å lage opp nye kopier. Nye komponenter som vinduer og kledning er som oftest av dårligere kvalitet enn de eldste, der det ble lagt stor vekt på å benytte trevirke av svært god kvalitet.

Bildet viser et utsnitt av ett av de nyeste vinduene på fasaden mot vannet. Vindusrammen har allerede løsnet i sammenføyningen, og det er tegn til forvitring av overflaten på treverket. Kittet har løsnet fra treverket flere steder og slipper da fukt inn i kittfalsen, noe som vil fremskynde råteskader. Rusten på hengslene er ikke farlig på dette stadiet, men det er skjemmende for helhetsinntrykket. Materialbruken i nye vinduer betinger at malingskiktet vedlikeholdes omhyggelig fordi materialene i seg selv har dårlige aldringsegenskaper.

Dette gamle vinduet på samme fasade er godt over 100 år eldre enn det over, men er ikke vesentlig mer medtatt. Her har også kittet løsnet og falt av og sprossen har stått svært lenge uten maling, men utover krittning på overflaten er den fortsatt i brukbar forfatning. I vindusrammen er det skader under hjørnebeslagene som må inspiseres etter demontering av rammen. Ofte vil det være tilstrekkelig å bore opp og spunse de gamle spikerhullene der det som regel er litt råte i treverket. Rammedelene renses for løs maling og grunnes før de settes sammen igjen. Beslag renses og grunnes før remontering med skruer, og så legges det gamle glasset på plass i linoljekitt. Til slutt males hele vinduet opp med en god kvalitets linoljemaling (f.eks. Ottosson) som legges på i tynne skikt iht. produsentens anvisning.

Generelt er det viktig at alt trevirke vedlikeholdes regelmessig med maling. De nye vindskiene på bildet er nå såpass forvitret i overflaten at de må stålbørstes før de males. I dette tilfellet vil det imidlertid være ønskelig å bytte ut de nye vindskiene med en kopi av de gamle, profilerte vindskiene på venstre side av bildet. Merk også hvordan enden på vindskiene skal kappes på gammelt vis. Sorte takrenner og nedløpsrør bør males hvite.

Blindvinduer er en byggeskikk som stammer fra en tid da symmetri var viktig på fasadene. Dette blindfeltet på nordgavlen står med komplett omramming som de øvrige vinduene, men det er ikke noe vindu. Her ville det tradisjonelt ha vært malt sorte felt på slettpanelen som illuderer glass – mål på de sorte feltene skal være identiske med glasset i vinduet ved siden av, slik at den hvite bakgrunnsfargen fremstår som sprosser og vindusrammer rundt ”glassfeltene”.

Takflaten mot vest har fremdeles opprinnelig teglstein samt gamle loftsvinduer av jern. Dersom det skulle oppstå lekkasjer i denne takflaten må det legges tett undertak. Dette gjøres ved at all takstein tas forsiktig ned fra taket og lagres for gjenbruk. Lekter og eventuelle sløyfer rives og undertaket kontrolleres for råteskader. Utbedring av eventuelle råteskader gjøres ved at skadet materiale erstattes med nye bord av nøyaktig samme dimensjon og utforming – det er viktig at kun skadde deler skiftes slik at autentisiteten ikke forringes. Når taket er rensket for gammel spiker legges et tetteskikt av undertaksplater eller kraftig takpapp – alle gjennomføringer og gradrenner må vies spesiell oppmerksomhet for å sikre tette løsninger og unngå lekkasjer. Det monteres opp nye sløyfer og lekter av kjerneved eller trykkimpregnert materiale før gammel teglstein legges opp igjen. På vindskier legges opp nedtakstein som israft – disse kan med fordel festes med skruer fremfor spiker for å sikre at de holder i sterk vind.

Teglpipen er av nyere dato, men mangler noen stein i øverste skift. Denne kan med fordel mures om over tak med ku og krans, en tradisjonell pipeform som er meget karakteristisk. Den beslåtte pipen har en krans laget i blikk som på avstand gir samme inntrykk som en gammel teglpipe. Det er imidlertid uheldig hvis beslaget står utenpå en gammel teglpipe fordi det kan bli frostskafer i teglen (pga. kondens på innsiden av beslaget) som ikke oppdages fordi mursteinen er skjult.

De øvrige bygningene har ulik vedlikeholdstandard, fra bryggerhuset som er i førsteklasses stand til verkstedet som har betydelige råteskader i kledningen, dårlige vinduer og avflassede takplater. På låven er det delvis eternittkledning som eieren ønsker å erstatte med trekledning av estetiske grunner. Vindskiene og gesimsen på nordenden av låven er skiftet, men jobben er ikke ferdigstilt og trevirket begynner å få skader etter å ha stått ubehandlet en lengre periode. Generelt kan alle vinduene på låven, samt en del veggpartier ha fordel av å bli malt opp igjen. Maling er å betrakte som et offerskikt, og det må fornyes med jevne mellomrom for å beskytte mot UV-stråling som bryter ned trevirket.

Et annet viktig tiltak for å unngå forfall er å rydde bort gress og annen vegetasjon som står helt innad trekledning og holder på fukt.

På bildet vises deler av kledning og et vindu på verkstedet. Vinduet er av nyere dato, men pga dårlig materialkvalitet er det svært medtatt etter å ha stått en periode uten maling. Også kledningen er av dårlig kvalitet med råteskader i den nedre delen av nesten samtlige bord.

Her er det behov for full utskifting av all kledning og stortsett alle vinduer. Det er viktig at eventuell ny kledning er tettvekst, og at den monteres med god lufting mot bakenforliggende vindsperre. Det er dessuten spesielt viktig at endeveden på kledningen behandles omhyggelig med grunning og maling, gjerne før montering.

Eieren ønsker å bytte ut de avflasede takplatene med takstein. Dette bør i så fall være enkelkrum teglstein som legges på samme måte som beskrevet på våningshuset. Her er forkantbordet også råteskadet, noe som kan tyde på at det også er problemer med undertaket under platene.

Uansett er det ønskelig at det monteres takrenner, bl.a. for å skåne nederste del av kledningen for sprut.

Saltverksmyr vestre

Våningshuset er fra 1848, ble påbygget i 1886 og rehabilitert i 1979. Avløserboligen er fra 1994, mens kårboligen og redskapshuset/vognskjul ble bygget i 1997. Bryggerhuset er fra 1848, likeså låven med stall. Fjøsen ble ombygd/påbygd i 1976. Gården har dessuten et båthus fra 1962.

Det er ikke lenger dyr på gården, og driftsinntektene knytter seg hovedsakelig til campingplass-virksomheten. En del av grunnen leies ut til beiteområde for andre gårdbrukere på Jomfruland.

Sett fra hovedveien på øya er tunet en typisk representant for gårdsbebyggelsen i det tradisjonelle kulturlandskapet med hvitt våningshus og en klynge med røde uthus.

Fra sjøsiden er låven godt synlig, men ellers er det campingvogner som dominerer landskapet.

Våningshuset er blitt modernisert med tømmermannskledning og platetak, samt en forenkling/fjerning av dekorelementer fra sveitserstilen. Flassende maling på takflaten og råteproblemer i både kledning og vinduer medvirker til å trekke ned det estetiske inntrykket av huset.

Bryggerhusets eldste kjerne er fremdeles lesbar, men nyere tilbygg midt på fremsiden, gavlveggen og hele bakveggen med annet formspråk og ulik materialbruk trekker ned den antikvariske verdien.

Låven fremstår med svært ulik vedlikeholdstilstand avhengig av hvilken fasade man ser på. Mot vest er fløyen med fjøs i bra stand, men den trenger et malingstrøk. På låven er det i tillegg behov for utskifting av en del råteskadd kledning, og gjerne en opprydding i luker/åpninger.

Forslag til tiltak

Mot vest er det noe utglidning av steiner i grunnmuren. Dette kan tyde på bevegelser i grunnen, enten forårsaket av telehiv eller av setninger i grunnmassene. Problemet forsterkes med vann fra taknedløpet. Drenering rundt huset bør vurderes, samt eget avløpssystem for takvann. I tillegg bør frostsikring av grunnen utføres med markplater rundt huset.

Det er råte i kledningen ganske mange steder. Dette kan skyldes en kombinasjon av for åpen malingstype, manglende/dårlig lufting bak kledningen og dårlig materialkvalitet. Problemet er såpass omfattende at det bør vurderes å skifte kledning på hele veggflater og bygge opp den nye med utlekting som sikrer god lufting. Ny kledning bør behandles med en

god linoljemaling for å få en overflate som står i stil til husets alder. Det forutsettes at det benyttes en

kledningstype tilsvarende det som er brukt opprinnelig, og at den er av god, tettvokst virke. Det vil være naturlig å gjeninnføre staffasje som sannsynligvis er fjernet under rehabiliteringsarbeidene i 1979.

Også vinduene fra rehabiliteringen har fått råteskader, tildels alvorlige som på dette bildet der trevirket i ramtreene og glasslistene er kraftig angrepet.

Det er vanskelig å stille en sikker diagnose på hvorfor det er så omfattende råteskader på såpass nye materialer, men det er nærliggende å tenke at malingskiktet ikke har gitt tilfredsstillende beskyttelse mot et fuktig klima på Jomfruland. Problemer som dette har dukket opp i kjølvannet av bruk av tidlige plastbaserte malinger som har vært for åpne for fuktinntrenging – det er ikke kjent om slik maling er brukt her.

Igjen er skadene av en slik karakter at en del av vinduene nok må skiftes igjen. Nye vinduer bør få en grundig behandling med oljebasert maling .

Takplatene har mistet mye av rødfargen og gir et uheldig helhetsinntrykk av eiendommen. Hvis huset tilbakeføres til opprinnelig detaljering mht. kledningstype, vinduer og staffasje vil det være naturlig å restaurere takflaten samtidig. Platene erstattes da med enkelkrum takstein tilsvarende den som ligger på den eldre delen av bryggerhuset.

Innkledning av pipen bør også fjernes hvis det er teglpipe innenfor, siden beslaget kan skjule frostskafer i pipen. Hvis det er en Lecapipe innenfor vil denne med fordel kunne forblendes med tegl og utstyres med ku og krans for å få et tradisjonelt utseende.

Også bryggerhuset har relativt omfattende råteskader i kledningen, både på den gamle delen og på de nyere tilbyggene som på dette bildet. På bryggerhuset er det i tillegg spor etter husbukkangrep enkelte steder på kledningen, men det er ikke kjent om dette er aktivt eller av eldre dato.

Tilbygget er uheldig for bryggerhusets estetiske uttrykk, både på grunn av formen og materialvalget på taket. Det bør vurderes om tilbyggets funksjon kan dekkes på annen måte slik at bryggerhuset kan få tilbake sin opprinnelige form.

Trekledning som står helt ned mot bakken vil relativt fort få råteskader. Portene av kryssfiner er tydelig preget av fukt siden de går opp i limingen.

Alle takflatene på låvebygningen har fått nye platetak og er i dag tette. Malingslitte veggflater med en rekke tilfeldig plasserte luker og porter i tildels dårlig forfatning gir et rufsete uttrykk som antas å være uheldig for turistvirksomheten på eiendommen.

Arbeidet med oppussing av låven er godt i gang, med nymalt (og ny) kledning på sydveggene samt opprettet tak. Ved montering av nye dører og porter ville det være en fordel om disse hadde et utseende tilpasset den opprinnelige bygningen fra 1848.

Den vestre fasaden på låven mot campingplassen har ikke større skader enn at det holder med utskifting av enkelte bord før den males opp igjen. Døren med glassfelt er uheldig for uttrykket, men har muligens verdi for bruken. Den 2-fløyede porten til venstre for denne bør justeres opp og tilpasses åpningen før den og de øvrige lukene males opp igjen. Også her bør vegetasjon langs husveggene fjernes for å unngå råde i kledningen.

Løkstad

Våningshuset er fra 1870, ombygget i 1934 og restaurert i 1990. Låven ble bygget i 1840 og ombygget i 1925. Fjøsene ble bygget inntil låven i 1972 og ombygget i 1996. Sidebygningen "hytta" ble bygget i 1953 og endret i 1995. Verkstedet kom til i 1958 og redskapshuset i 1960. Gården fikk et båthus i 1985 til erstatning for båthuset som brant.

Det er drift med ulike dyr på gården, men det er behov for betydelig oppgradering av bygningene som benyttes til husdyrhold.

Tunet har et stort våningshus som vegg mot vest med driftsbygningene samlet i en klynge mot nord. I tillegg har eiendommen en stor molo med flere brygger for småbåter. Våningshuset er eksteriørmessig satt i god stand de senere årene, mens driftsbygningene generelt er preget av forfall i mer og mindre grad.

Låven har setningskader, råteskader i kledning og bærekonstruksjoner, og en rekke problemer med takkonstruksjonen.

Deler av kjellermuren til redskapshuset har falt ut slik at også fyllmassen under golvplaten har rast.

Flere takplater og mønepanner mangler og en del av treverket i takkonstruksjonen under har råtnet bort. Også veggplater mangler, og setninger gjør det umulig å få igjen portene på redskapshuset.

Vekstedet er nedslitt og har stått med et halvferdig tilbygg så lenge at også dette er medtatt.

Båthuset er malingslitt og har skader i både tak, vegger og gulv. I tillegg er gammelt skrapjern med på å trekke ned opplevelsen av kulturlandskapet.

Forslag til tiltak

Det er gjort en omfattende jobb med istandsetting av våningshuset. Gammel kledning er delvis bevart, og vinduer er utskiftet til nye med samme format.

På taket ligger det taksteinsplater som har begynt å ruste på overflaten. Dette vil aksellerere i det fuktige, saltholdige miljøet på Jomfruland. Eieren er innstilt på at platene bør fjernes og erstattes med enkelkrum tegltakstein som det antas huset opprinnelig har hatt som tekking.

Enkelte vinduer er av nyere dato og er utstyrt med falske sprosserammer istedenfor å ha den opprinnelige utforming med sidehengslede, utadslående rammer. Når disse vinduene er modne for utskifting vil det være en fordel om de ble erstattet med kopier av de opprinnelige vinduene.

Redskapshuset har skader i fundament, vegger og tak. Det er ikke stort nok til traktor eller annen maskinredskap, og blir således et uhensiktsmessig bygg på gården. Det er dessuten så nytt at det ikke har noen antikvarisk verdi i forhold til tunet. Fremfor istandsetting foreslås riving av bygget.

Også verkstedsbygningen er av nyere dato og har liten antikvarisk verdi. Den er i dag innredet med verksted nede og 2 leiligheter oppe, ingen av delene forskriftsmessig utført. En oppgradering av bygningen blir uforholdsmessig kostbart i forhold til gevinsten, så også her bør det vurderes å rive bygningen. Den kan med fordel erstattes med en ny bygning på samme sted og med utforming som et tradisjonelt bryggerhus.

Den eldste delen av låven har behov for omfattende utbedringsarbeider grunnet råteskader, setninger og elde. Dette gjelder fundament, bærekonstruksjoner, kledning, porter, vinduer samt taktekkning. Det vil bli en stor grad av utskifting, noe som påvirker den antikvariske verdien i forhold til autentisitet. Det medfører også en betydelig økonomisk innsats som bør vurderes i forhold til bygningens bruksverdi ferdig rehabilitert. For tunets helhetsvirkning er det imidlertid viktig at det ligger en driftsbygning her.

På Løkstad kan det være hensiktsmessig å lage en overordnet plan for bruk av bygningsmassen, og for fremtidige behov hvis driftsformen endres. De antikvariske verdiene på Løkstad er knyttet til våningshuset og den opprinnelige tunformen. Nyere bygningsmasse er dårlig tilpasset denne strukturen, samtidig som den er i tildels svært dårlig teknisk forfatning. En sanering av deler av bygningsmassen samt et stramt grep på utforming og plassering av eventuell ny bebyggelse vil kunne styrke Løkstads kvaliteter i forhold til kulturlandskapet.